

Формування проєктної культури майбутніх учителів технологій засобами дизайну

Анотація. У статті обґрунтовано значення дизайну у формуванні проєктної культури майбутніх учителів технологій. Досліджено роль дизайну як інтегральної проєктної складової, що об'єднує художньо-естетичні, технічні, ергономічні та соціокультурні аспекти професійної підготовки. Обґрунтовано необхідність впровадження дизайн-освіти для розвитку у майбутніх педагогів не лише технічних навичок, а й творчого мислення, естетичного смаку та проєктної культури. Визначено принципи дизайн-підготовки та охарактеризовано проєктну культуру як багаторівневу, динамічну систему професійних якостей майбутнього вчителя технологій. Окреслено складові змісту дизайн-підготовки та умови створення відповідного освітнього середовища з урахуванням сучасних тенденцій розвитку дизайну, технологій та освіти.

Ключові слова: учитель технологій, професійна компетентність, дизайн-освіта, дизайн, проєктна діяльність, дизайн-проєктування, проєктна культура, проєктно-технологічний підхід.

Annotation. The article substantiates the importance of design in the formation of the design culture of future technology teachers. The role of design as an integral design component that combines artistic and aesthetic, technical, ergonomic and socio-cultural aspects of professional training is investigated. The need to introduce design education to develop not only technical skills, but also creative thinking, aesthetic taste and design culture in future teachers is substantiated. The principles of design training are determined and design culture is characterized as a multi-level, dynamic system of professional qualities of a future technology teacher. The components of the content of design training and the conditions for creating an appropriate educational environment are outlined, taking into account modern trends in the development of design, technology and education.

Keywords: technology teacher, professional competence, design education, design, design activity, design design, design culture, design and technological approach.

У сучасному освітньому просторі підготовка вчителів технологій набуває особливого значення, оскільки саме вони покликані формувати в учнів не лише технічні навички, а й творче мислення, естетичний смак і проєктну культуру. Відтак, однією з найважливіших компетентнісних характеристик майбутніх учителів технологій є «професійна компетенція з дизайн-проєктування, пропедевтикою якої можна вважати трудове навчання, що широким спектром охоплює різні види діяльності, у тому числі і проєктну» [6, с. 323].

Сучасний дизайн «як багатогранна творча діяльність (мисленнєва, художня, проєктна, конструкторська, комунікативна, інформаційна, дослідницька),... у симбіозі з наукою постачає нові технології і забезпечує випереджувальний характер технологічного прогресу» [1, с. 101]. Дизайн, як нова форма вираження, асоціюється з інноваціями, функціональністю та адаптивністю до мінливих потреб суспільства.

Дизайн-проєктування ми розглядаємо як особливий вид творчої діяльності, пов'язаний з розробленням дизайн-об'єкта за принципом, що поєднує функціональність, конструктивність, красу, наукове та інтуїтивне передбачення та потребує постійного розвитку проєктних здібностей [4, с. 176]. Майбутні педагоги «мають бути не тільки технічно освіченими, а й здійснювати керівництво перетворювальною діяльністю учнів, мати уявлення про стиль, композицію,

кольорознавство, формоутворення, види мистецтва, сучасні напрями розвитку дизайну, володіти художньо-графічними навичками, уміти використовувати накопичений суспільством досвід створення естетичних цінностей для розвитку творчих здібностей, проєктної культури учнів» [5, с. 63].

Дизайн у цьому контексті виступає не просто як додаткова дисципліна, а як інтегральна проєктна складова, яка, на думку колективу науковців, об'єднує художньо-естетичні, технічні, ергономічні та соціокультурні аспекти професійної підготовки [2]. Інтеграція дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх учителів технологій відповідає сучасним вимогам ринку праці та освітнім тенденціям. Суспільство потребує фахівців, здатних мислити креативно, знаходити нестандартні рішення проблем і створювати естетично привабливі, функціональні продукти. Учитель технологій, який володіє основами дизайну, здатний не тільки передати учням технічні знання, а й розвинути в них проєктне мислення, розуміння взаємозв'язку між формою, функцією та естетикою.

Дизайн-підготовка майбутніх учителів технологій ґрунтується на принципах системності, міждисциплінарності та практичної орієнтованості. Системність передбачає вивчення різних аспектів дизайну – від історії та теорії до практичних методів проєктування. Міждисциплінарність забезпечує інтеграцію знань з різних галузей – мистецтва, технологій, психології, соціології, що дозволяє формувати цілісне уявлення про дизайн як проєктну діяльність. Практична орієнтованість спрямована на розвиток уміння отримати знання під час виконання реальних проєктів.

Важливим аспектом дизайн-підготовки є формування проєктної культури майбутніх учителів. Проєктна культура включає не лише технічні навички, а й ціннісні орієнтації, естетичні смаки, етичні норми. Вона передбачає розуміння соціальної відповідальності вчителя-дизайнера, усвідомлення впливу створених об'єктів на життя людей та навколишнє середовище. Науковці О. Марущак і Д. Луп'як характеризують проєктну культуру майбутнього вчителя технологій як інтегративну властивість особистості, що активно реалізовує себе в індивідуальній або колективній проєктній діяльності, є передумовою ефективного фахового становлення педагога [4, с. 177]. Формування проєктної культури відбувається через залучення здобувачів вищої освіти до реальних проєктів, де вони можуть проявити свою творчість, критичне мислення та вміння працювати в команді.

Проєктна культура майбутнього вчителя технологій – це насамперед складна, багаторівнева, динамічна система професійних якостей, яка зорієнтована на управління освітнім процесом, основою якого виступає проєктно-технологічний підхід вирішення проблем [4, с. 178].

Проєктно-технологічний підхід, становлячи методологічну основу дизайн-підготовки, забезпечує інтеграцію технологічних знань і проєктного мислення. Цей підхід дозволяє розглядати дизайн як цілісний процес, що включає аналіз проблем, пошук ідей, розроблення концепції, прототипування, тестування та реалізацію. Здобувачі вищої освіти навчаються не просто виконанню технічних операцій, а розумінню логіки проєктного процесу, потреб користувачів, контексту та естетичних аспектів.

Зміст дизайн-підготовки має охоплювати такі аспекти як основи композиції, кольорознавство, ергономіку, матеріалознавство, технології виробництва, комп'ютерне моделювання та візуалізацію. Особлива увага має приділятися розвитку творчого мислення, здатності генерувати ідеї, аналізувати та критично оцінювати проєктні рішення. Важливим компонентом є також формування комунікативних навичок, необхідних для презентації проєктів, обґрунтування своїх ідей та взаємодії з клієнтами чи замовниками.

Для ефективної дизайн-підготовки необхідно створити відповідне освітнє

середовище, що включає матеріально-технічну базу (майстерні, лабораторії, комп'ютерні класи), інформаційні ресурси (бібліотеки, бази даних, інтернет-ресурси) та людські ресурси (викладачі-практики, дизайнери, технологи). Важливу роль відіграє також організація освітнього процесу, що забезпечує поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, індивідуальної роботи з груповими проектами, аудиторних занять з самостійною роботою.

Сучасний дизайн неможливий без використання новітніх досягнень науки, техніки і технологій. Враховуючи нові соціальні ролі, які відіграє сучасний дизайн у розвитку суспільства, необхідними є дослідження впливу дизайну на економіку, екологію та психологічні особливості сприйняття навколишнього середовища людиною [1, с. 103]. Відтак, упровадження дизайн-освіти у підготовку майбутніх учителів технологій має відбуватися з урахуванням сучасних тенденцій розвитку дизайну, технологій та освіти. Водночас, слід враховувати цифрові технології, що змінюють як процес проєктування, так і характер взаємодії людини з об'єктами; тенденції до персоналізації та індивідуалізації; зростання значення екологічних аспектів дизайну; появу нових матеріалів і технологій виробництва.

Результатом дизайн-підготовки має стати формування компетентного фахівця, здатного не тільки викладати технології на високому рівні, а й розвивати в учнів проєктне мислення, естетичний смак, творчий підхід до вирішення проблем. Такий вчитель технологій буде готовий до інновацій, постійного професійного розвитку та адаптації до змін у технологічному та освітньому середовищі.

Таким чином, дизайн-проєктування як особливий вид творчої діяльності сприяє розвитку у майбутніх учителів технологій здатності створювати функціональні, конструктивні, естетично привабливі об'єкти, що є важливою складовою їхньої професійної компетентності. Дизайн як проєктна складова професійної підготовки майбутніх учителів технологій є не просто додатковим елементом освітньої програми, а невід'ємною частиною формування професійної компетентності. Інтеграція дизайн-освіти у підготовку вчителів технологій дає змогу розширити їхній професійний кругозір, розвинути творчий потенціал і сформувати проєктну культуру, що відповідає вимогам сучасного суспільства та освіти.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Д.І., Швець О.А., Марущак О.В., Козак Т.С. Методологічні основи наукових досліджень у сфері дизайну: аналіз європейського досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2022. Вип. 69. С. 100-107.
2. Марущак О.В., Горбенко І.В., Клоченок Д.К. Дизайн як проєктна складова підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 339-344.
3. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.
4. Марущак О.В., Луп'як Д.М. Формування проєктної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 51. С. 174-179.

5. Марущак О.В., Король В.П. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практик*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф. (Полтава, 21-22 берез. 2017 р.). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. С. 62-71.

6. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 50. С. 324-328.